

SERIES MINOR

4

La Universitat: un repte de futur

Jorge Fernández Díaz

REAL ACADEMIA DE BONES LLETRES
BARCELONA, 2000

LA UNIVERSITAT: UN REPTE
DE FUTUR

(I LA DECLARACIÓ DE BOLONYA)

Jorge Fernández Díaz

La Universitat: un repte de futur

(i la Declaració de Bolonya)

Conferència pronunciada a la Reial Acadèmia de Bones Lletres
pel Secretari d'Estat d'Educació, Universitats, Investigació i
Desenvolupament, Excm. Sr. Jorge Fernández Díaz,
el dia 22 de febrer de 2000

Barcelona
2000

Disseny tipogràfic: Albert Corbeto

Dipòsit legal B. 26.218-2000

Firotip, S.L.
Passatge Ferrer i Vidal, 10
08005 Barcelona

L'Excm. Sr. Jorge Fernández Díaz pronunciant la conferència "La Universitat: un repte de futur" el passat dia 22 de febrer al Palau de l'Acadèmia; al seu costat l'Excm. Sr. Dr. Eduard Ripoll Perelló, President de la Reial Acadèmia de Bones Lletres.

LES meves primeres paraules han de ser d'agraïment per aquesta il·lustre Corporació –la Reial Acadèmia de Bones Lletres–, per la seva amable invitació a ocupar aquesta tribuna i dirigir-me a vostès per suggerir alguns elements de reflexió sobre el futur de la nostra Universitat.

Deia Juan de Valdés, al seu *Diálogo de la lengua* (aquell meravellós llibre sobre l'origen, no tan sols del castellà, sinó de totes les llengües d'Espanya) que es tenia més per soldat que per filòleg, encara que tot i això, en haver d'explicar tantes coses com havia vist, s'havia afeccionat a estudiar, ja no les paraules en si, sinó el seu significat d'origen.

A mi —que no sóc home de lletres sinó enginyer— i salvant les distàncies amb el nostre poli-facètic lingüista, em succeeix el mateix però abordo aquesta temeritat de parlar-los perquè espero contribuir amb la meua intervenció a reflectir, a la llum d'una intensa experiència en la meua actual responsabilitat, què significa avui per avui parlar del sentit i la missió de la universitat.

I no se m'acudeix un lloc millor per fer-ho que aquesta Reial Acadèmia de les Bones Lletres.

Com deia Baltasar Gracián —un altre mag en la precisió del llenguatge— els homes neixen sense pulir i han de cultivar-se. No n'hi ha cap que no pugui ser mestre d'un altre en alguna cosa i no hi ha mestre que no pugui ser deixeble.

En aquests moments de finals de segle s'estan produint importantíssims canvis a la nostra societat, que estan afectant i afectaran encara més en el futur a la política universitària en totes les seves dimensions, tant a la docent com a la investigadora, tant en la seva organització com en la seva gestió. He cregut convenient reflexionar, avui, amb tots vostès, sobre els canvis

que s'hi estan produint i les tendències derivades que s'observen en la societat.

I espero la seva indulgència pel meu atreviment. El primer que vull dir és que la pròpia expressió *universitas* té potser avui més contingut que mai.

La Universitat està immersa en un món en el qual han desaparegut les fronteres i on les persones i les societats estan estretament vinculades, i tot això d'una manera molt més intensa i immediata que mai. La Universitat no només ha d'adaptar-se a aquest nou món sinó que fins i tot ha de pilotar-lo si vol respondre a la seva missió tradicional.

L'aposta per la societat del coneixement es fa inevitable, i en un context en el qual més de la meitat del producte interior brut dels països desenvolupats està basat en el coneixement, ha de ser compartida pel conjunt de la societat i garantida per una política de recolzament decidit i permanent a l'educació, entenent aquesta en el seu sentit més ampli.

Coincidiran amb mi en què un dels pilars sobre els que s'ha de construir aquesta societat del

coneixement és la Universitat, que és la seu on es transmet el coneixement i s'origina el pensament futur. Per tal que aquesta pugui complir aquesta missió ha d'adequar la docència i la investigació a les noves realitats que la societat del coneixement requereix i exigeix.

Però no hem d'oblidar (com succeïx amb freqüència en algunes versions simplistes que basen només en l'explosió de les tecnologies de la informació la virtualitat del canvi), que el veritable trànsit de la societat de la informació a la societat del coneixement requereix l'arrelament fort d'una societat de l'*aprenentatge*.

Per això, la Universitat no s'enfronta a reptes radicalment nous sinó que, en el fons, ha de donar respostes innovadores a aquelles funcions bàsiques de les que ja parlava Ortega y Gasset fa més de cinquanta anys:

- La transmissió de la cultura.
- L'ensenyament de les professions.
- La investigació científica i la formació de nous homes de ciència.

És a dir, si les missions bàsiques segueixen essent les mateixes no ho és la societat que forma l'entorn en què es mou la Universitat, ni les necessitats i desafiaments que planteja i és per això que, un cop més, la institució universitària no ha de resignar-se a ser un nou subjecte passiu dels canvis que es produeixen, sinó que ha de seguir contribuint de forma destacada a la reflexió, a l'investigació i a l'estudi de tots els grans interrogants que té plantejats la societat actual, procurant que del seu si emanin solucions i alternatives reals.

En aquest sentit, la tradicional concepció de la transmissió de coneixements ha de modificar l'èmfasi en la transmissió passiva d'informació i posar l'accent —com deia abans— en l'aprenentatge. El jove llicenciat del segle XXI el que necessita és una forta formació bàsica, un hàbit d'estudi i treball i més tècniques d'investigació que li permetin d'estar “aprenent de forma permanent” després de la seva incorporació al món del treball.

És a dir, les persones que han passat pels esglaons superiors del sistema educatiu han d'es-

tar capacitades per “aprendre a aprendre” continuament. Utilitzant per a això –evidentment– les noves tecnologies, però sense perdre de vista que aquestes –com amb freqüència obliden els mitotecnòlegs o els computòpics– són un mitjà i no un fi, una eina útil però no definitiva.

Aquesta capacitat de formació permanent és un dels pilars profunds que garanteixen la transmissió de la cultura. No es tracta, per tant, simplement de conservar el que existeix sinó que la Universitat creï cultura.

A la Carta Magna de les Universitats, signada a Bolonya el 1988 s’afirma que la Universitat s’ha d’entendre com l’essència mateixa de la llibertat universal, com a consciència dels pobles, com a salvaguarda de les nobles tradicions morals per aquesta capacitat permanent de crear i conservar cultura.

Aquesta declaració de Bolonya, l’actualització de la qual vaig tenir l’honor de subscriure junt amb els altres 30 representants de països europeus el 19 de juny passat, és un clar compromís de l’educació superior en la construcció d’una

Europa del coneixement, que és reconeguda de forma unànime com un factor essencial per al desenvolupament humà i social, i com un element indispensable per enriquir els ciutadans d'Europa, oferint-los els coneixements necessaris per fer front als reptes del nou mil·lenni.

Els diferents Govern europeus hem coincidit que la majoria de les institucions, tant ministerials com universitàries, eren molt conscients dels problemes i situació interns però no dels reptes externs: l'increment de l'educació transnacional i el descens de l'atractiu del sistema europeu d'educació superior. Al mateix temps es va observar en gairebé tots els Estats que existia un interès en la reforma i la convergència, però que a la vegada hi havia una manca d'informació sobre les intencions d'altres Estats.

La Declaració de Bolonya té tot això en compte i estableix un pla d'acció: hi ha un objectiu (aconseguir l'espai europeu d'ensenyament superior), un calendari (aconseguir-ho en la primera dècada del nou mil·lenni) i programa d'activitats.

És per això que ens hem compromès a treballar en l'assoliment d'una major compatibilitat dels sistemes europeus d'educació superior:

—Facilitant l'homologació de les titulacions.

—Organitzant l'ensenyament superior en dos cicles principals, amb un primer cicle d'almenys tres anys que faciliti la incorporació dels estudiants al mercat de treball, i d'un segon cicle que permeti l'accés a màsters i doctorats.

—Establint un sistema de crèdits que faciliti la mobilitat dels estudiants.

—Afavorint la mobilitat, remouent tots els obstacles que limiten el lliure exercici de la matèixa i parant especial atenció a estudiants, professors, investigadors i administradors.

—Promouent la cooperació europea a la recerca d'un ensenyament superior europeu de qualitat.

En el futur més immediat hem d'abordar una sèrie de reformes nacionals: de caràcter legislatiu i a través d'acords interinstitucionals, buscant una estructura en dos graus, i de crea-

ció de passarel·les entre els sistemes universitari i no universitari.

És important tenir en compte que no estem parlant de la creació d'una nova categoria de qualificacions o graus europeus, sinó de l'establiment d'una referència comuna per als ja existents.

Per tal de tenir èxit en la creació d'aquest espai universitari europeu, haurem de superar tres obstacles:

—El risc de reformes no concertades en els diferents països.

—Que els països es centrin més en petits detalls que en els assumptes de fons.

—Que les institucions d'educació superior infravalorin els reptes existents i reaccionin tard.

En aquest sentit ens trobem amb un entorn que en els darrers anys i en els propers es caracteritzaria pel següent: l'aparició d'un veritable marc de treball europeu; la fi de l'expansió numèrica de les universitats; i l'aparició de nous proveïdors d'educació, molts d'ells estran-

gers. És per això que en les pròximes dècades les eines actuals assoliran el seu límit, i per tant és precís buscar-ne altres de noves: estem entrant en una fase que precisarà acció intergovernamental, i que haurà d'abastar tot Europa.

Així, ha de posar-se major atenció a la posició europea respecte de la resta del món, i en aquest sentit és fonamental apropar entre si a les pròpies universitats europees en allò referent a competitivitat; regular l'educació transnacional —en aquest sentit sorprèn el fet que la possible inclusió dels “serveis educatius” en les properes negociacions de l'OMC no rebi més atenció a Europa, ni per part dels Governos, ni de la premsa, ni dels àmbits l'educació superior—; i que l'educació superior europea aprengui a competir millor als mercats mundials de l'educació superior.

En aquest sentit s'haurien d'explotar les fortaleses del sistema europeu d'educació superior: qualitat, diversitat, el propi procés d'integració, les baixes taxes, etc. No actuar a temps podria conduir, a mig termini, a una divisió del sistema universitari europeu entre aquelles institucions

que hagin integrat una visió mundial de l'educació superior i aquelles que no ho hagin fet.

Ara és el moment d'actuar: s'ha signat la Declaració de Bolonya i tots els actors de l'àmbit educatiu s'han mostrat disposats a implantar-la.

Actualment, referint-me al sistema universitari espanyol, vull assenyalar la preocupació dels responsables de les nostres Universitats pel fet que va canviant ràpidament l'*estructura de la demanda tradicional de formació superior*, tant quantitativa como qualitativament.

La situació passada recent, i fins i tot l'actual, d'oferta d'ensenyaments i de places per als estudiants que accedeixen a la Universitat ha estat basada en un excés de demanda. A això van respondre les Universitats i les Administracions Públiques competents amb la creació de noves Universitats i amb una clara voluntat d'implantar ensenyaments i titulacions noves o de forta demanda.

Sens dubte, els criteris per a la presa de decisions, en aquest aspecte de la política universitària, han de modificar-se i no tan sols en els cri-

teris sinó en la forma d'adaptar-los; en definitiva, en la forma de planificar, de governar, de dirigir.

L'oferta d'ensenyaments regulars de les Universitats no pot estar orientada *només* en funció de la demanda. Això a la llarga conduiria a un empobriment de la ciència i de la cultura. Però tampoc podem restar d'esquenes als canvis ràpids de cohorts que ja han arribat ni a les demandes i exigències socials.

Ja hem adoptat mesures per trencar l'actual compartimentació dels districtes universitaris de manera que s'afavoreixi la mobilitat dels estudiants i la competitivitat entre les Universitats.

Desitgem implantar a Espanya la cultura de la mobilitat i la cultura de la competència. La implantació del districte obert permetrà que els estudiants no trobin obstacles que limitin la seva capacitat d'elecció. Pretenem augmentar la seva llibertat eliminant les barreres existents avui. Amb aquest fi impulsarem el districte obert, per tal que els estudiants no trobin obstacles normatius que limitin o impedeixin la seva mobilitat i la seva capacitat d'elecció de centres.

La caiguda de la demanda en l'accés a la Universitat deguda al descens demogràfic ja es veu, i es veurà cada cop més, compensada per la necessària formació contínua o permanent que exigeix la societat del coneixement. En aquesta nova societat tots hem d'estar en continu replantejament crític dels nostres coneixements. Mai no han avançat les societats i el coneixement pel procés de tancar-se en si mateixes i romandre aliens a tot el que es descobreix, es pensa o s'escriu al món.

La Universitat haurà d'impartir, com els deia al principi, els nous coneixements que imposa el nou segle. Haurà de ser capaç d'ajudar a construir aptituds i habilitats generals i versàtils que permetin als graduats universitaris adaptar-se a entorns ràpidament canviants i a necessitats socials i empresarials de nou caràcter i tot això sense oblidar el component d'universalitat en els continguts que la globalització fa necessaris.

Resulta interessant d'observar com en aquest aspecte les Universitats s'anuncien i competeixen amb altres Institucions a la recerca d'estudiants

o “clients”. És un fenomen relativament nou i, en general, positiu.

En segon lloc, s’observa, tant internacionalment com a nivell nacional, una tendència al *canvi en les formes de finançament* de les Universitats públiques. Per una banda, s’han deixat de produir increments en les quanties de les subvencions públiques incondicionades que van substituint-se parcialment o bé ampliant-se per subvencions subjectes a programes concrets i a objectius a assolir, ja sigui mitjançant la concertació amb les Administracions Públiques o a través de subvencions competitives per projectes d’I+D i de formació especialitzada o altres.

La descentralització, amb el traspàs de competències a les Comunitats Autònomes, ha suposat un canvi en la relació entre les Universitats i les Administracions públiques de les que depenen. En reduir-se la dimensió del sistema universitari a finançar i a coordinar, i en augmentar la proximitat entre administració i administrat pot i ha de millorar el coneixement de les necessitats i del rendiment de cada Universitat, i poden

i han de diversificar-se les formes i quanties del finançament per aconseguir més eficiència en la utilització dels recursos públics. Ja s'està fent així a algunes Comunitats Autònomes i la tendència és creixent i el fenomen, positiu.

Per altra banda, a la recerca d'un finançament suficient, les Universitats han d'incrementar els ingressos propis, procedents de fonts privades, per prestació de serveis. És una altra activitat propera al mercat, que genera competència i que requereix, és obvi dir-ho, mètodes de govern, direcció i gestió diferents dels habituals.

En relació amb les formes de finançament, a les que m'acabo de referir, i en estreta connexió amb la naturalesa de servei públic de les Universitats i la responsabilitat social que tant elles com els Governen tenen, és necessari parar més atenció a l'*avaluació institucional de la qualitat*.

La cultura de la qualitat està molt implantada i desenvolupada als Estats Units, tant a les Universitats, com als Governen —Federal i Estatal— i sobretot a la societat, que és capaç, a través dels sistemes d'informació, de conèixer i de

triar dins d'un sistema universitari altament diversificat i competitiu.

A Europa, des de principis d'aquesta dècada, s'ha anat generant dita cultura i avui, amb diferències depenent dels països, gaudeix d'un nivell d'implantació raonable.

A Espanya, gràcies al Pla Nacional d'Avaluació de la Qualitat, es va introduint i arrelant la cultura de l'avaluació i van establint-se Agències a les Comunitats Autònomes que treballen directament sobre el terreny i en coordinació i cooperació amb el Consell d'Universitats.

Això és positiu. Tot i això, fins ara, els Govern, Central i Autonòmics, i els propis de les Universitats no fan, o en fan de forma molt limitada, ús de les conclusions de les avaluacions per la seva presa de decisions. Aquesta situació també ha de canviar en el futur, doncs al contrari l'avaluació es convertiria en un pur exercici acadèmic que acabaria esgotant-se.

No crec que hagin d'atribuir-se al Govern de l'Estat o als Govern de les Comunitats Autònomes funcions i responsabilitats que són pròpies

de cada Universitat. La creació científica, tècnica i artística, la transmissió de coneixement i la formació de professionals –vostès, en aquestes coses ho saben bé–, requereixen un règim d'autonomia on es desenvolupi el pensament lliure i crític i la investigació. Els models dirigistes i intervencionistes del passat van demostrar que empobrien la riquesa, la diversitat i la innovació a les Universitats.

Així, doncs, davant d'un excés de regulació prèvia, les polítiques que orienten i governen les Universitats han d'adaptar-se a un esquema de coordinació i informació.

Com saben, el Govern acaba d'aprovar tres Reials Decrets per establir el "districte obert universitari", en el qual els estudiants podran seguir els estudis que prefereixin a la Universitat de la seva elecció, i per donar llum verda al programa de promoció i estabilitat del professorat universitari, mitjançant sengles normes que milloren les retribucions dels docents i proporcionen una major estabilitat als professors contractats per les Universitats.

Amb l'aprovació d'aquestes tres normes, dirigides a millorar l'actual situació d'estudiants i professors universitaris, el Govern pretén millorar la qualitat de l'ensenyament universitari i modernitzar el conjunt del sistema universitari per tal que les Universitats espanyoles adquireixin els màxims nivells de competitivitat i excel·lència acadèmica i es converteixin en un referent europeu en el segle XXI.

Un d'aquests Decrets a què m'estic referint, regula el règim del professorat que, en línies generals i per tal de fer efectiu el programa de promoció i estabilitat del professorat universitari promogut pel Ministeri d'Educació i Cultura, suprimeix la limitació que fins ara impedia a les Universitats contractar a professors associats amb dedicació a temps complet per més de tres anys.

A partir d'ara es podrà contractar a aquest professorat per més de tres anys, amb la qual cosa es garanteix l'estabilitat necessària en una àrea tan sensible i estratègica per a la societat espanyola com la formació universitària, es sim-

plifica també el procediment de contractació per les Universitats i s'estableix, com a principi irrenunciable de garantia de la qualitat docent, la realització d'una prova d'avaluació externa prèvia a la renovació dels contractes dels professors associats a temps complet.

Els criteris generals per realitzar la prova d'avaluació externa seran fixats en el Consell d'Universitats i en els estatuts de les Universitats s'establiran la durada i característiques d'aquests contractes.

En essència, la Universitat ha de ser forta en la creació de saber i en el dipòsit i transmissió del mateix i és la principal formadora de “treballadors del coneixement”. Les Universitats públiques han de competir també amb la importància creixent de les “empreses del coneixement”, institucions privades, universitàries o no, que cada vegada tenen un protagonisme més gran en la formació reglada —és el cas de les Universitats privades i Centres d'Ensenyament Superior.

Pel que fa a la investigació, una altra de les funcions de la Universitat, ningú no la posa en

dubte ja que ha de fer-se i, afortunadament, es fa als seminaris, als laboratoris i als instituts dels centres universitaris. I és un fet provat que la investigació a la Universitat s'ha incrementat notablement en els darrers vint anys.

La Universitat espanyola té al davant la possibilitat d'aprofitar els avantatges que es derivesin del nou Pla Nacional d'Investigació Científica, Desenvolupament i Innovació Tecnològica per al període 2000-2003, i en el qual s'hi inclou, per primera vegada, no tan sols la investigació bàsica i el seu desenvolupament aplicat, sinó també la innovació tecnològica, integrant, d'una manera coordinada, les actuacions de tots els departaments ministerials amb competències en aquestes matèries.

Sota l'impuls del President del Govern, la ciència i la tecnologia han experimentat un creixement molt superior al del Producte Interior Brut, tot i la disciplina pressupostària derivada dels plans d'estabilitat vinculats a la Unió Europea i a l'establiment de l'euro. Hem passat en els Pressupostos Generals de l'Estat d'una inversió

pública per a ciència de 191.500 milions de pessetes el 1996 a 508.000 milions de pessetes el 2000, cosa que suposa un creixement del 15%.

Les estimacions disponibles ens permeten afirmar que aquest any superarem l'1% del Producte Interior Brut dedicat a investigació i desenvolupament, i que les mesures que contempla el nou pla d'I+D i Innovació permetran situar aquesta ratio en l'1,3 (l'u coma tres) per cent l'any 2003, però amb un canvi substancial, perquè el percentatge de despesa en I+D executat pel sector empresarial passarà del 49 per cent actual (1998) al 60 per cent l'any 2003.

En aquest nou pla d'investigació, desenvolupament tecnològic i innovació, el Ministeri d'Educació i Cultura orientarà els seus esforços a millorar el triangle ciència-tecnologia-empresa, actuant sobre tres eixos fonamentals: la potenciació dels recursos humans del sistema, el recolzament a la investigació bàsica i aplicada i la transferència dels resultats d'investigació al sector productiu.

Desitjo reiterar que la investigació bàsica seguirà essent una prioritat del Govern. És la base

que fa possible la investigació aplicada que pot ser transferida al sector productiu i, amb això, facilitar el desenvolupament de la innovació.

Fomentarem la formació i la mobilitat de docents i investigadors, no només dins i fora d'Espanya, sinó també entre el sector públic i el sector privat, i mitjançant fórmules de comptabilitat flexibles abordarem el problema del dèficit del personal d'I+D del nostre país.

Aquesta aposta per la investigació bàsica no ha de fer-nos oblidar la necessitat d'afavorir línies d'investigació que estiguin associades a aquelles àrees que mantinguin una estreta vinculació amb el sector productiu per afavorir el desenvolupament d'una cultura empresarial que té la necessitat d'innovar i investigar en nous productes i processos, si vol seguir present en uns mercats cada vegada més competitius i en els que s'hi produeixen béns i serveis on el coneixement hi té un paper essencial.

Però permetin-me que, per acabar, torni a l'àmbit universitari i expressi unes breus reflexions sobre el que serà la nova Llei Universitària que

es convertirà en el punt central, en l'element bàsic sobre el que dissenyar la Universitat del segle XXI a Espanya.

L'actual marc jurídic ha quedat desferrat i és necessari modificar-lo. Els canvis produïts en els darrers vint anys, la culminació del procés de transferències a les Comunitats Autònomes, i la convergència cap a un espai europeu d'ensenyament superior fan necessària l'elaboració d'una Llei que, recollint l'experiència adquirida, propiciï un sistema universitari espanyol vertebrat i equilibrat en el qual l'Estat, les Comunitats Autònomes i les Universitats puguin exercir de manera coordinada les competències reconegudes a la Constitució Espanyola.

El futur de la universitat passa per l'elaboració consensuada i l'aprovació d'una nova Llei Universitària que doti de ple contingut i, al mateix temps, de cohesió al sistema universitari espanyol, fent-lo fort i competitiu de cara a la seva integració a l'àrea europea d'ensenyament superior. El Govern ja ha començat a dissenyar la Universitat del segle XXI, que tindrà com a trets

distintius la millora de la qualitat de la docència, la investigació i la gestió; la total mobilitat d'estudiants a través del districte obert i de professors; la promoció docent i la garantia del lliure accés a les escales i places docents mitjançant processos de selecció transparents, rigorosos i no endogàmics; el *reequilibrament entre docència i investigació*, les dues funcions bàsiques de la Universitat.

Hem celebrat dos seminaris, organitzats pel Consell d'Universitats i amb l'assistència dels rectors, Comunitats Autònomes, agents socials i experts per començar el debat i recollir les opinions que permetin avançar en els treballs per elaborar en la propera legislatura, amb el màxim consens i amb la major rapidesa aquesta nova Llei.

La moderna Llei universitària que substituirà la ja desfassada LRU, serà el marc en la qual es desenvolupi el sistema universitari del segle XXI, plenament integrat a Europa i definit per la seva qualitat docent, competitivitat i *elevat nivell científic*.

Alguns dels aspectes més significatius de la nova Llei Universitària, que seran adoptats amb el màxim consens de tota la comunitat universitària, sense exclusions, i de comú acord amb les diferents administracions educatives de les Comunitats Autònomes, es refereixen als següents temes bàsics:

—Òrgans de Govern, dels quals la nova composició haurà d'aconseguir un millor equilibri entre representació i gestió, a més de reforçar els òrgans unipersonals per tal d'aconseguir la màxima eficiència i l'adequada responsabilitat social.

—Professorat, amb noves formes d'accés a la carrera docent, tant per als funcionaris docents com per als professors contractats, tractant d'assegurar i promovent la mobilitat de docents i investigadors en la Universitat. Volem dissenyar una política de professorat que permeti una progressió acadèmica conforme als principis irrenunciabls de mèrit, capacitat i concurrència a la selecció i contractació, combatint eficaçment l'endogàmia i assegurant la

promoció del professorat en funció de criteris de qualitat.

—Anàlisi de l'actual estructura de les titulacions, tenint molt en compte els moderns processos de compatibilitat europea (Declaració de Bolonya).

—Noves fórmules de gestió de les Universitats.

—Nou disseny del Consell d'Universitats.

Ortega y Gasset en el seu llibre *Misión de la Universidad*, publicat a la data de 1933, descriu bellament la necessitat d'aquesta visió oberta als problemes de la societat del món contemporani citant un pensador xinès, que va viure al segle IV abans de Crist, Chnang Tse, que fa parlar a personatges simbòlics, i un d'ells, al que en diu Déu del Mar del Nord, diu: “¿Com podré parlar del mar amb la granota si no ha sortit de la seva bassa? ¿Com podré parlar del gel amb l'ocell d'estiu si està retingut a la seva estació? ¿Com podré parlar amb el savi sobre la vida si és presoner de la seva doctrina?”

Per això, en aquest equilibri entre funcions, en aquesta nova missió i visió d'una Universitat

més oberta i innovadora, és necessari recuperar el plaer d'ensenyar, de ser professor. Potser, desmotivats per un ensenyament massificat i despersonalitzat i per la recerca de recursos i mèrits per a la investigació aplicada, els professors han oblidat l'ensenyament i l'aprenentatge: ensenyar a fer, ensenyar a aprendre, ensenyar a ser, ensenyar a emprendre, cosa que els acadèmics d'aquesta casa ja saben i que, sortosament per a nosaltres, ens ensenyen a tots cada dia a través del seu meritori treball.

Moltes gràcies.

The European Higher Education Area

Joint declaration of the European Ministers
of Education Convened in Bologna
on the 19th of June 1999

THE European process, thanks to the extraordinary achievements of the last few years, has become an increasingly concrete and relevant reality for the Union and its citizens. Enlargement prospects together with deepening relations with other European countries, provide even wider dimensions to that reality. Meanwhile, we are witnessing a growing awareness in large parts of the political and academic world and in public opinion of the need to establish a more complete and far-reaching Europe, in particular building upon and strengthening its intellectual, cultural, social and scientific and technological dimensions.

A Europe of Knowledge is now widely recognised as an irreplaceable factor for social and human growth and as an indispensable component to consolidate and enrich the European citizenship, capable of giving its citizens the

necessary competences to face the challenges of the new millennium, together with an awareness of shared values and belonging to a common social and cultural space.

The importance of education and educational co-operation in the development and strengthening of stable, peaceful and democratic societies is universally acknowledged as paramount, the more so in view of the situation in South East Europe.

The Sorbonne declaration of 25th of May 1998, which was underpinned by these considerations, stressed the Universities' central role in the developing European cultural dimensions. It emphasised the creation of the European area of higher education as a key way to promote citizens' mobility and employability and the Continent's overall development.

Several European countries have accepted the invitation to commit themselves to achieving the objectives set out in the declaration, by signing it or expressing their agreement in principle. The direction taken by several higher

Declaration of the European Ministers of Education

education reforms launched in the meantime in Europe has proved many Governments' determination to act.

European higher education institutions, for their part, have accepted the challenge and taken up a main role in constructing the European area of higher education, also in the wake of the fundamental principles laid down in the Bologna Magna Charta Universitatum of 1988. This is of the highest importance, given that Universities' independence and autonomy ensure that higher education and research systems continuously adapt to changing needs, society's demands and advances in scientific knowledge.

The course has been set in the right direction and with meaningful purpose. The achievement of greater compatibility and comparability of the systems of higher education nevertheless requires continual momentum in order to be fully accomplished. We need to support it through promoting concrete measures to achieve tangible forward steps. The 18th June meeting saw participation by authoritative experts and scholars from all our

countries and provides us with very useful suggestions on the initiatives to be taken.

We must in particular look at the objective of increasing the international competitiveness of the European system of higher education. The vitality and efficiency of any civilisation can be measured by the appeal that its culture has for other countries. We need to ensure that the European higher education system acquires a world-wide degree of attraction equal to our extraordinary cultural and scientific traditions.

While affirming our support to the general principles laid down in the Sorbonne declaration, we engage in co-ordinating our policies to reach in the short term, and in any case within the first decade of the third millennium, the following objectives, which we consider to be of primary relevance in order to establish the European area of higher education and to promote the European system of higher education world-wide:

—Adoption of a system of easily readable and comparable degrees, also through the implementation of the Diploma Supplement, in order

Declaration of the European Ministers of Education

to promote European citizens' employability and the international competitiveness of the European higher education system.

—Adoption of a system essentially based on two main cycles, undergraduate and graduate. Access to the second cycle shall require successful completion of first cycle studies, lasting a minimum of three years. The degree awarded after the first cycle shall also be relevant to the European labour market as an appropriate level of qualification. The second cycle should lead to the master and/or doctorate degree as in many European countries.

—Establishment of a system of credits —such as in the ECTS system— as a proper means of promoting the most widespread student mobility. Credits could also be acquired in non-higher education contexts, including lifelong learning, provided they are recognised by receiving Universities concerned.

—Promotion of mobility by overcoming obstacles to the effective exercise of free movement with particular attention to:

a) for students, access to study and training opportunities and to related services.

b) for teachers, researchers and administrative staff, recognition and valorisation of periods spent in a European context researching, teaching and training, without prejudicing *their statutory rights*.

—Promotion of European co-operation in quality assurance with a view to develop comparable criteria and methodologies.

—Promotion of the necessary European dimensions in higher education, particularly with regards to curricular development, inter-institutional co-operation, mobility schemes and integrated programmes of study, training and research.

We hereby undertake to attain these objectives –within the framework of our institutional competences and taking full respect of the diversity of cultures, languages, national education systems and of University autonomy– to consolidate the European area of higher education.

Declaration of the European Ministers of Education

To that end, we will pursue the ways of inter-governmental co-operation, together with those of non governmental European organisations with competence on higher education. We expect Universities to again respond promptly and positively and to contribute actively to the success of our endeavour.

Convinced that the establishment of the European area of higher education requires constant support, supervision and adaptation to the continuously evolving needs, we decide to meet again within two years in order to assess the progress achieved and the new steps to be taken.

Aquest llibre de la Reial Acadèmia de Bo-
nes Lletres, sota la presidència del Dr.
Eduard Ripoll Perelló, ha quedat
imprès el primer dia del mes
de juny de l'any 2000,
festivitat de Sant
Just.

300 ANYS
DE L'ACADÈMIA DELS DESCONFIA TS